

У ПОШУКАХ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕЛІ ДЛЯ УКРАЇНИ

Рецензія
на монографію Соскіна О. І.
«Народний капіталізм: економічна модель для України»

Система світового господарства переживає складний етап свого функціонування. У світі триває глобальна системно-структурна криза, що розгортається вже не тільки як економічна та фінансова, а й як валютна, енергетична, продовольча кризи, що набувають нових форм і проявів. Окрім того, нині змінюється власне парадигма світового розвитку: посилюється глобалізм, загострюються міжцивілізаційні протиріччя і водночас пріоритетною орієнтацією стає захист національного інтересу, не програвши глобалізму та космополітизму, але змінючись під впливом нових геополітичних і гео економічних матриць. Зазначені тренди актуалізують питання формування адаптованої до них нової економічної моделі України.

У монографії «Народний капіталізм: економічна модель для України»¹, підготовленій авторитетним ученим-економістом Соскіним О. І., уперше здійснено системний аналіз зміни фундаментальних світових і національних політико-економічних концептів та їх різноаспектного впливу на економіку України. Автору вдалося виявити причини, законності й наслідки останньої системної кризи та показати, що виходом із неї, особливо для транзитивних, рецесійних країн, до яких належить і Україна, може стати початок швидких трансформацій національної економічної моделі. Оновлена модель повинна відповідати тим викликам, загрозам і ризикам, які сьогодні виникли й розгортаються як у світовому, так і в національному економічному господарстві.

У першому розділі книги автор дослідив концептуальні основи та гносеологічні детермінанти формування економічної моделі України як транзитивної країни і показав її складний характер. Зробивши науковий дискурс різних моделей економічного розвитку, автор довів, що процес утворення та занепаду старих моделей, а також набуття нових форматів чи формування нових моделей не є унікальним для України, – інші держави у певні часові періоди теж проходили через подібне економічне моделювання. У цьому контексті у книзі здійснено аналіз теорій народного капіталізму, розкрито їх основні концепти і прийнятність для України.

У другому розділі «Нинішня економічна модель України та обґрунтування необхідності переходу до моделі

народного капіталізму» автор, застосувавши розроблений ним метод модельного структурного зрізу, уперше показав, що сучасна національна модель економіки України є тріадною. На основі аналізу великого обсягу фактологічного та емпіричного матеріалу було здійснено порівняльну характеристику моделей, які співіснують в Україні, а саме: моделі державного соціалізму, моделі державно-монополістичного капіталізму і моделі народного капіталізму. Автор дослідив та виявив життєвий цикл нинішньої економічної моделі України й довів її вичерпаність як у просторовому, так і часовому вимірах. На цій підставі зроблено логічний висновок про необхідність зміни економічної моделі й запропоновано дві можливі альтернативи такої зміни – пролонгаційну і трансформаційну. Аналіз їх цілей, механізмів впровадження та наслідків для економіки країни дозволили автору сформулювати ідею невідворотності щонайшвидшої трансформації економічної моделі України шляхом проведення низки реформ.

У третьому розділі «Модель народного капіталізму як оптимальна модель національної економіки для України» обґрунтовано, що найбільш прийнятною для України, з точки зору геополітичного та гео економічного положення, економічного потенціалу і ментального світосприйняття, є модель народного капіталізму євроатлантичного типу в її сучасному форматі. Виявивши основні параметри та характеристики цієї моделі з урахуванням особливостей розвитку України, автором розкрито вагому роль державного регулювання у формуванні ефективної економічної моделі. Водночас автор підкреслює, що державна машина не повинна перебувати під контролем кланово-олігархічних груп, оскільки це гальмуватиме подолання тріадності національної моделі економіки, що є небезпечним для подальшого незалежного функціонування України. Вивчивши досвід ряду успішних європейських країн, зок-

¹ Соскін О. І. Народний капіталізм: економічна модель для України : монографія / О. І. Соскін. – К. : Вид-во «СТ-Друк», 2014. – 404 с.

рема Австрії та Швейцарії, які розвиваються на засадах народного капіталізму, О. Соскіним доведено, що саме держава через розвиток малого і середнього бізнесу може сприяти швидкому формуванню національної буржуазії та середнього класу як носіїв і соціальної основи моделі народного капіталізму.

У четвертому розділі «Інституціонально-структурна будова моделі економічного розвитку України» показано основні складові та сучасні особливості інституціональної системи країни та сформульовано новий причинно-наслідковий зв'язок між державним управлінням інституціональними змінами і секторальністю національної економіки. Стосовно України автор запропонував формалізувати цей зв'язок таким чином: унаслідок упровадження різних моделей державного управління (учений виділяє три основні моделі) інституціональними змінами у країні склалася трьохсекторна модель національної економіки.

Наголошено, що важливою складовою інституціональної системи є податкова система, стан якої відіграє ключову роль у формуванні моделі народного капіталізму. Ученому вдалося показати, що в умовах світової кризи нинішня податкова модель себе вичерпала, бо вона не стимулює приватного власника та будь-яку людину до самозайнятості, не націлена на самодостатній, креативний розвиток людського капіталу, зростання національного багатства, а відтак і добробуту більшості населення країни. Автором розроблено концепцію оподаткування в Україні й обґрунтовано необхідність переходу до моделі так званих автоматичних податків, які за своєю природою є некорупційними та простими в адмініструванні, що вкрай актуально для країни. У цьому самому розділі доведено наявність і характер залежності між моделлю економічного розвитку та структурою національної економіки, посиленням диспропорційності, загостренням структурних криз.

Продемонстровано, що інституціональним відображенням моделі економічного розвитку є політична система. Показано важливість її орієнтації на посилення позицій середнього класу, дрібної і середньої національної буржуазії продуктивного типу, яка працює на основі трудової приватної власності.

У п'ятому розділі «Зовнішній вимір моделі національної економіки України» проаналізовано глобальні виклики, які постали перед Україною. Внесок автора полягає в тому, що він показав основні тренди та проблеми переходу від двополюсної до багатоцивілізаційної геополітичної системи, а також небезпеку для України перетворитися на країну «сірої зони», де базові цивілізації формують свої анклави. Автор концептуально визначив механізми, за допомогою яких Україна може уникнути такої мутації й вийти із числа країн «сірої зони». Підкреслено, що тільки впровадження економічної моделі народного капіталізму в рамках євроатлантичної цивілізації унеможливило сповзання України на периферію світового господарства та геоекономічного розвитку.

У шостому розділі «Актуалізація формування сучасної економічної моделі України під впливом наростання національних ризиків» розкрито теоретико-методологічні основи аналізу макроекономічних ризиків на національному рівні, представлено розроблену автором класифікацію сучасних фінансово-економічних ризиків, визначено імперативно нову роль системи державного управління в їх нівелюванні й подоланні. Внеском автора в розвиток економічних знань можна вважати виявлення та обґрунтування, по-перше, впливу макроризиків на пришвидшення ентропійних процесів в економічній системі, що невідворотно веде до колапсу, по-друге, кумулятивного негативного ефекту від загострення цих ризиків у разі пролонгації нинішньої економічної моделі країни, по-третє, наявності позитивної ролі ризиків як спонукального механізму до трансформації національної економічної моделі.

Слід наголосити, що монографія є логічним продовженням багатолітніх наукових досліджень автора, присвячених формуванню ефективної економічної моделі для України. Рецензованій книзі притаманна наукова новизна і фундаментальність висновків, що свідчить про глибоку обізнаність автора з теоретичними та практичними аспектами функціонування вітчизняної економіки.

Наукова монографія, підготовлена Соскіним О. І., на нашу думку, є вагомим внеском ученого в розвиток теорії та практики державного управління. Упевнений, що вона із цікавістю буде сприйнята науковими і педагогічними колами як в Україні, так і в інших країнах транзитивного типу. Концептуальні положення рецензованої книги можуть бути використані для вироблення державної політики щодо трансформації національної економічної моделі.

Грищенко І. М.,

*доктор економічних наук, професор,
Заслужений працівник освіти України,
Ректор Київського національного університету
технологій та дизайну*

Abstract

In the monograph of O. Soskin «National Capitalism: The Economic Model for Ukraine», the original, solely developed at the conceptual level mechanism is presented which enables to transit from the destructive model of state-monopolistic capitalism to the holistic, creative national capitalism model of European type, focusing on formation of export-oriented, innovative-investment economic model with powerful middle class, and comprehensive extension of open, multivarious competitive environment for the benefit of the major part of Ukrainian population.

Readership: Scholars, researchers and students across the social sciences, including those interested in comparative economic institutions, political economy, international business, and capitalist structures.

Keywords: Economic Model; National Capitalism; State-Monopolistic Capitalism; Ukraine.

Різні погляди – одна держава

аналітика, новини, коментарі
на інформаційно-аналітичному порталі
Інституту трансформації суспільства

www.osp-ua.info